

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่าของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้วยวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สำคัญ คือ ตัวผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ระยะเวลาในการศึกษา 6 เดือน ในการสรุปผลการวิจัยเพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้แยกสรุปออกเป็น 5 ด้านด้วยกัน คือ ด้านชุมชน ด้านโรงเรียน ด้านครูใหญ่และการบริหารโรงเรียน ด้านครู ด้านนักเรียนและผู้ปกครองในแต่ละด้านมีสาระสรุปได้ดังนี้

1. ชุมชน

ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนมี 2 หมู่บ้าน คือชุมชนบ้านม่อนน้ำใส เป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนชุมชนบ้านดงไผ่ เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนา ประชากรประกอบอาชีพหลักในการทำนา ส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน มีภาษาถิ่นเขมร เป็นภาษาพูด และนับถือศาสนาพุทธ สภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างเรียบง่ายเหมือนคนไทยในชนบททั่วไป แต่มีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวที่ขาดระเบียบวินัยพฤติกรรมเกี่ยวกับการไม่รักษาสุขภาพอนามัย การบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการ การดื่มสุรา การซื้อหวยใต้ดิน ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ค่านิยมในความร่ำรวยด้วยการจัดงานประเพณีที่เกินฐานะ ค่านิยมในการขายแรงงานของกลุ่มวัยรุ่น และเจตคติที่ไม่สนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษาต่อเมื่อจบการศึกษามาคั้งคั้ง

บทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน อดยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในรูปแบบแรงงานและการบริจาคเงิน ส่วนการให้ความร่วมมือในด้านวิชาการมีไม่มากเท่าที่ควร สภาพการดำเนินชีวิตของคน

ในชุมชน เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าประชากรในชุมชน มีการนำเอาความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่มากนัก ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่จากโรงเรียน มีความแตกต่างกับสภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สภาพสังคมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงมีความแตกต่างกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีลักษณะแบ่งแยก ไม่ได้บูรณาการให้มีความกลมกลืนกัน กล่าวคือโรงเรียนมุ่งทำหน้าที่ทำให้ความรู้แก่คนของชุมชนตามหลักสูตรที่กำหนดไปจากส่วนกลาง โดยไม่มีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และไม่มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ไม่ได้แสดงบทบาท ในการถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม และให้บริการแก่ชุมชน ส่วนชุมชนให้การช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตามหน้าที่ แต่การให้ความร่วมมือในด้านวิชาการมีไม่มากนัก ประชากรยังมีวิถีชีวิตตามความเคยชินที่สั่งสมกันมา นักเรียนยังคงมีพฤติกรรมตามความเคยชินจากสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว ที่ได้รับผลกระทบมาจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งด้านแบบแผนในการดำเนินชีวิต พฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติและขนบธรรมเนียมประเพณี

2. โรงเรียน

โรงเรียนที่ใช้เป็นตัวอย่างประชากรสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ จำนวนบุคลากร งบประมาณ และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ องค์กรต่างประเทศและชุมชนเป็นอย่างดี ที่สามารถดำเนินงานด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านแผนบริหารงานและโครงการ โรงเรียนมิได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายที่เด่นชัด สภาพการดำเนินงานจึงเป็นการปฏิบัติไปตามแต่หน่วยงานต้นสังกัดจะสั่งการ แผนบริหารงานของโรงเรียนมีการจัดทำไว้เป็นเอกสารรูปเล่ม โดยจัดทำมีโครงการรองรับงานตามภารกิจของโรงเรียนทั้ง 6 งาน ได้แก่ งานด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการและการเงิน ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การจัดทำโครงการมิได้เกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง แต่เป็นการลอกเลียนแบบมาจากโรงเรียนอื่น การวางแผนและการตัดสินใจร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน มีเพียงการประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน แล้วจัดทำเป็นเอกสารไว้หลาย ๆ เล่ม เพื่อใช้ต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไป การดำเนินงานตามโครงการส่วนใหญ่มีการดำเนินการไม่ต่อเนื่องและหยุดดำเนินการไปในที่สุด สัมฤทธิ์ผล

จึงอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างล้มเหลว เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงาน หรือสิ้นปีการศึกษา
ไม่มีการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไข

สำหรับโครงการที่โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและไม่มี
ปัญหา ได้แก่ โครงการอาหารกลางวันที่โรงเรียนสามารถจัดให้นักเรียนได้ด้วยการจัดแบบ
ให้เปล่าต่อเนื่องกันตลอดสัปดาห์ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการได้รับบริจาคเงินจากชุมชนและการ
ดำเนินงานในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยมีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช
สำหรับกิจกรรมการทำนามีการใช้แรงงานจากครู นักเรียน นักการภารโรงและผู้ปกครอง
ต้องใช้ระยะเวลายาวนานทำให้สูญเสียเวลาในห้องเรียนไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลกระทบ
ต่อการเรียนการสอน

ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันในส่วน
บุคคล โดยครูเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ทั้งที่เป็นงานส่วนรวมและงานส่วนตัวของผู้ปกครอง
ส่วนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้วยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน
ของโรงเรียน ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์หรือการพึ่งพากันในเชิงวิชาการ ด้านเจตคติของชุมชนที่มี
ต่อการดำเนินงานของครูในโรงเรียนมีทั้งในด้านบวกและด้านลบ สำหรับเจตคติในด้านบวก
ชุมชนมีความเห็นว่า ครูทุ่มเทแรงกายในการดำเนินงานในโครงการเกษตรเพื่ออาหาร
กลางวัน และโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าในด้านอาคารสถานที่ ส่วนเจตคติในด้านลบ
ชุมชนมีความเห็นว่า ครูทำการสอนไม่เต็มเวลา มีการปล่อยปละละเลยนักเรียนทั้งในด้าน
การเรียนและความประพฤติ นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะว่า ครูควรให้การบ้านและตรวจงาน
นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ควรออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อชี้แจงปัญหาและข้อบกพร่องของ
นักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข และควรลดกิจกรรมการเกษตรที่น้อยลง
เนื่องจากทำให้เสียเวลาในการเรียนการสอน

3. ด้านครูใหญ่และการบริหารโรงเรียน

ครูใหญ่มีการใช้เวลาในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การใช้เวลาในการสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. การใช้เวลาในการปฏิบัติงานเป็นรายวัน ส่วนใหญ่จะมาปฏิบัติงานสาย

และออกจากโรงเรียนก่อนหมดเวลาปฏิบัติงาน โดยอ้างว่าไปประชุมหรือไปติดต่อราชการ
แต่กลับไปประกอบกิจส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติภารกิจนอกโรงเรียนมาก สำหรับวันที่

อยู่โรงเรียนมีการใช้เวลาในการปฏิบัติงานในสิ่งที่สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นทำได้ อีกทั้งยังมีการใช้เวลาในการร่วมสนทนากับคณะครูและต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียนด้วยระยะเวลายาวนาน การใช้เวลาของครูใหญ่ดังกล่าว เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่ครู การที่ครูใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนมาก ทำให้ครูไม่มีคนคอยควบคุม และการใช้เวลาปฏิบัติงานที่สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นทำได้ ทำให้สูญเสียเวลาในการปฏิบัติงานที่มีความสำคัญไป

3. การใช้เวลาในการปฏิบัติงานด้านภารกิจทั้ง 6 งาน มีการใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียน ในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ส่วนงานวิชาการและงานด้านอื่น ๆ เป็นอันดับรอง การที่ครูใหญ่มุ่งเน้นงานด้านอื่นมากกว่างานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลัก ทำให้งานวิชาการด้อยคุณภาพ

สภาพการดำเนินงานด้านบริหารโรงเรียน ครูใหญ่ดำเนินการบริหารโรงเรียนอย่างขาดการวางแผน ปฏิบัติงานไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน แผนบริหารงานเป็นเพียงเอกสารที่ทำไว้เป็นหลักฐานรอรับการตรวจเยี่ยม ส่วนการดำเนินงานไม่สอดคล้องกัน เมื่อสิ้นปีการศึกษาไม่มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข ครูใหญ่ให้ครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจของตนเอง แสดงให้เห็นถึงการมีภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตย ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ครูใหญ่จะใช้วิธีการสังเกตและสอบถามอย่างไม่เป็นทางการ การดำเนินงานที่ขาดการวางแผนที่ดีมีผลทำให้การปฏิบัติงานด้อยประสิทธิภาพและนำไปสู่ความล้มเหลว

ในด้านการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่ง มีกำหนดขอบเขตและปริมาณงานในสัดส่วนที่เท่า ๆ กันไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยดุลยพินิจของตนเอง โดยทำการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับบุคลากรด้วยตนเองทางวาจาอย่างไม่เป็นทางการ ครูใหญ่มีปัญหาในการกำหนดหน้าที่ ได้แก่ การไม่สามารถเลือกบุคลากรเพื่อมารับผิดชอบงานตามความต้องการได้ และมีปัญหาในการสื่อสาร ทำให้บุคลากรเกิดความคับข้องใจและสับสนในการปฏิบัติงาน

ในด้านการมอบหมายงาน มีการมอบหมายงานให้แก่บุคลากรไม่ตรงหน้าที่ เป็นไปตามความพึงพอใจโดยใช้ดุลยพินิจของตน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในปริมาณงานและเกิดความคับข้องใจแก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้มีการจัดส่งครูเข้ารับการอบรมในเรื่องที่ไม่ตรงกับหน้าที่ จึงไม่เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ครูใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาบุคลากร แต่ประสบปัญหาจากการที่บุคลากรมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในระดับน้อย

ในด้าน การตัดสินใจสั่งการ ครูใหญ่มีการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ มอบหมายงานให้บุคลากรโดยไม่มอบอำนาจการตัดสินใจ การปฏิบัติงานนอกเหนือคำสั่งจะถูกตักทวง มีผลทำให้ครูปฏิบัติงานเฉพาะที่ได้รับคำสั่ง มีการละเลยเพิกเฉยต่องานที่ไม่ได้รับการมอบหมายโดยตรง นอกจากนี้ครูใหญ่มักสั่งการและมอบหมายงานในระยะเวลากระชั้นชิด มีเวลาในการปฏิบัติไม่เพียงพอ ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความคับข้องใจ ส่งผลให้การปฏิบัติงานด้อยประสิทธิภาพ ครูใหญ่มีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยการสร้างความคุ้นเคย ให้ความช่วยเหลือและพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม แต่ครูไม่ยอมรับผลการพิจารณา โดยมีความเห็นว่าครูใหญ่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา มากกว่าผลงาน จึงก่อให้เกิดความแตกแยก ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ในด้าน การควบคุม ครูใหญ่ไม่สามารถบังคับบัญชาครูได้ทุกคน มีการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของครูบางคน และตักทวงครูบางคนในพฤติกรรมเดียวกัน ทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าครูใหญ่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้เมื่อพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของครูไม่มีการชี้แจงหรือแจ้งความผิดที่เด่นชัด พฤติกรรมของครูจึงไม่ได้รับการปรับเปลี่ยน ครูใหญ่พยายามที่จะกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของครู แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เกิดจากการที่ครูใหญ่ไม่ดำรงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ขาดการควบคุมอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง นอกจากนี้มีการอิงอำนาจจากประธานกลุ่มโรงเรียนเพื่อควบคุมพฤติกรรมครู เป็นสาเหตุให้ครูเกิดความไม่พอใจ

สภาพการบริหารงานและพฤติกรรมของครูใหญ่ จึงมีผลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของครู ซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน

สภาพการบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนไม่มีการวางแผนงานด้านวิชาการ ดำเนินงานโดยอิงงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับวิชาการไม่ต้องดำเนินการร่วมกับกลุ่มโรงเรียน ไม่มีการวางแผนหรือการเตรียมการที่มีความพร้อม มีผลทำให้ครูเกิดความคับข้องใจในการปฏิบัติงานร่วมกับครูโรงเรียนอื่น ในด้านการดำเนินงานวิชาการ โรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครูใหญ่จัดครูเข้าชั้นเรียนจากวิจรรณมาของตนเป็นหลัก มีการมอบหมายงานให้ครูปฏิบัติการสอนชั้นเดิมติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี การดำเนินงานจึงไม่มีความเคลื่อนไหว ทำให้เกิดความซ้ำซากจำเจและความเบื่อหน่ายแก่ครู ครูใหญ่จะตรวจการปฏิบัติงานธุรการประจำชั้นของครูเมื่อ

ใกล้ที่จะมีการตรวจเยี่ยม อีกทั้งให้การยอมรับสภาพการปฏิบัติงานที่ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบันของครู กิจกรรมส่งเสริมการสอน ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมสหกรณ์ ไม่มีการดำเนินการ ส่วนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและห้องสมุดมีการดำเนินงานอย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดการติดตาม ควบคุมการปฏิบัติงานจากครูใหญ่

ในด้านการนิเทศการศึกษา โรงเรียนได้รับการนิเทศจากภายนอกในระดับอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน ซึ่งเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูเพื่อพิจารณาความดีความชอบ โดยแจ้งให้โรงเรียนทราบถึงกำหนดการและรายการประเมินล่วงหน้า ซึ่งเป็นการตรวจเอกสารที่เป็นหลักฐานการปฏิบัติ โดยไม่มีการให้การนิเทศในเชิงวิชาแก่ครูระบบการนิเทศจากภายนอก มีผลกระทบให้ครูมุ่งจัดทำเอกสารไว้เป็นหลักฐานเพื่อรับการตรวจเยี่ยม โดยไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริงและครูใหญ่มุ่งควบคุมให้ครูจัดทำเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารงาน ส่วนการนิเทศภายในมีการแต่งตั้งให้ครูร่วมรับผิดชอบการนิเทศร่วมกับครูใหญ่ แต่ในการปฏิบัติจริงไม่มีการนิเทศเกิดขึ้น ทั้งนี้เกิดจากขาดการควบคุมกำกับติดตามจากครูใหญ่ สำหรับปัญหานางานด้านวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งมีสาเหตุมาจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยมีสาเหตุสำคัญจากพฤติกรรมการสอนของครู ครูใหญ่ยอมรับว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของครูมีผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานของครูใหญ่ที่ขาดการควบคุม กำกับติดตามการปฏิบัติงานของครู ครูใหญ่ไม่สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของครูได้จึงเกิดความรู้สึกท้อถอยในการปฏิบัติงานจนมีความคิดที่จะลาออกเมื่อถึงเวลาอันสมควร ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง

4. ด้านครู

ครูในโรงเรียน มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่แต่ละคนสำเร็จการศึกษาต่างสาขากัน แต่ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินได้รับเงินเดือนไม่เต็มตามขั้น ครูบางคนมีการหารายได้พิเศษ นอกจากนี้มีครูบางคนประสบปัญหาครอบครัว ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานปฏิบัติหน้าที่ เมื่อครูมีปัญหาส่วนตัวประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานย่อมลดลง

ในด้านการใช้เวลาในการปฏิบัติงาน ครูจะมาปฏิบัติงานสาย ในขณะที่ปฏิบัติงานมีการจับกลุ่มสนทนากันถึงเรื่องราวเกี่ยวกับความคับข้องใจที่เกิดจากการบริหารงานของ

ครูใหญ่ บางคนนอนหลับในขณะที่ปฏิบัติงาน พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อการใช้เวลาในการเรียน การสอนให้ลดน้อยลง

ในด้านปริมาณงาน ครูแต่ละคนจะได้รับมอบหมายงานในปริมาณเท่า ๆ กัน โดยรับผิดชอบในการสอนประจำชั้นและงานอื่น ๆ อาทิ อาหารกลางวัน ห้องสมุด กิจกรรม- สหกรณ์ ชุกรการ การเงิน พัสดุ เป็นต้น สำหรับครูที่มีภารกิจนอกโรงเรียนในการเป็นคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ทำให้ต้องเสียเวลาในการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีผลกระทบต่อ การเรียนการสอน ครูจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวบรัดด้วยการจดเนื้อหาให้นักเรียนท่อง ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม รวมทั้งทักษะที่จำเป็นในการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ในด้านความพึงพอใจต่องานในหน้าที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลกระทบต่อ ความพึงพอใจกับงานด้านการสอนของครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4, 5 โดยครูไม่ ต้องวิตกกังวลด้วยไม่มีการเปรียบเทียบกันในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้มีความเห็นว่า เนื้อหา ง่ายต่อการสอน ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถมาก หากไม่ทำการสอนเนื้อหาหรือทักษะบาง อย่างก็ไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้สอน ส่วนครูที่ไม่มีความพึงพอใจ ได้แก่ ครูชั้นเด็กเล็ก โดยมีความ เห็นว่า ถูกมองว่าเป็นครูที่ไม่มีความสามารถและมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สำหรับครูชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 เกิดความเบื่อหน่ายที่ถอดใจที่ทำการสอนติดต่อกันหลายปี และมีปัญหา เกี่ยวกับนักเรียนขาดความพร้อม ชั้นที่ไม่มีการต้องการสอนมากที่สุดคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะครูขาดทักษะการสอนบางรายวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีผลกระทบต่อครู ผู้สอน ครูใหญ่และชื่อเสียงของโรงเรียน สำหรับงานในหน้าที่นอกเหนือจากงานด้านการสอน ครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ด้วยมีความเห็นว่าเป็นงานเบา สบาย ส่วนครูที่ไม่พึงพอใจมี ความเห็นว่างานที่ตนรับผิดชอบเป็นงานหนัก ถูกครูใหญ่ตำหนิและไม่มีผลประโยชน์โดยตรงต่อ ตัวผู้ปฏิบัติ สำหรับความพึงพอใจต่องานในอาชีพครูนั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ แต่การ ปฏิบัติงานในหน้าที่เดิมติดต่อกันเป็นเวลายาวทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จนครูหลายคนคิดว่า จะ ลาออก เมื่อถึงเวลาอันสมควร

สภาพการปฏิบัติงานของครู

1. การปฏิบัติงานโดยทั่วไป ในวันที่ครูใหญ่ไม่อยู่ ครูมีการละเลยการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ นอกจากนี้สภาพการปฏิบัติงานของครูมีลักษณะปฏิบัติตามคำสั่ง การโต้แย้ง และการแสดงความคิดเห็นมีไม่มากนัก แต่จะแสดงพฤติกรรมไม่พอใจกลับหลัง ซึ่งเป็นผลมาจาก

ความคับข้องใจที่เกิดจากการตัดสินใจสั่งการของครูใหญ่ทำให้ครูมีส่วนร่วมน้อย และการมอบหมายงานไม่ตรงกับหน้าที่

2. การปฏิบัติงานธุรการประจำชั้น ได้รับผลกระทบมาจากการนิเทศจากภายนอก ทำให้ครูมุ่งเน้นการจัดทำเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานการปฏิบัติให้ครบตามรายการประเมินของคณะกรรมการ โดยไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง และครูใหญ่ควบคุมติดตามให้ครูจัดทำเอกสารโดยไม่ตรวจสอบการปฏิบัติ เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานของครูใหญ่

3. การปฏิบัติงานด้านการสอน ครูมีการจัดทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอน แต่ไม่ได้นำมาใช้ ทำการสอนตามความพอใจโดยมุ่งเน้นเป็นบางกลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไม่ทำการสอนในรายวิชาที่ไม่ถนัด โดยมีเหตุผลว่าขาดทักษะในการสอน และไม่มีเวลาเนื่องจากเสียเวลาไปกับกิจกรรมการเกษตร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูทำการสอนแบบบรรยายและครูเป็นศูนย์กลางในทุกกลุ่มประสบการณ์ มุ่งเน้นการสอนความรู้ในเนื้อหาวิชามากกว่าการปฏิบัติสอนแบบเดียวกันทั้งนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รูปแบบของการสอนครูจะทำการสอนเนื้อหาทันที บางครั้งมีการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้คำถาม มีสื่อประกอบการสอนไม่มากนัก บรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดห้องเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับการตรวจเยี่ยมไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ครูไม่เข้มงวดและเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครูจึงไม่อาจนำไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการ

การวัดผลและประเมินผล ครูได้ปฏิบัติไปตามระเบียบของการวัดผลและประเมินผล ครูส่วนใหญ่มิทำการประเมินผลก่อนเรียน มีการประเมินผลระหว่างเรียนด้วยการซักถามและตรวจการปฏิบัติงาน ส่วนการประเมินผลหลังเรียนใช้วิธีการตรวจแบบฝึกหัดและตรวจผลงาน ซึ่งครูแบ่งเบาภาระของตนด้วยการเฉลยคำตอบให้นักเรียนตรวจกันเอง สำหรับการประเมินผลตามจุดประสงค์รายวิชา ครูประเมินผลด้วยวิธีการคาดคะเนตามการรับรู้ของตนเองจากความสามารถในการเรียนของนักเรียน หนังสือแบบทดสอบของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ จะมีบทบาทมากในวิชาที่ครูไม่ได้สอน แต่ไม่ได้นำมาใช้ในการประเมินผล นอกจากนี้ยังไม่มีผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยเฉพาะการสอน

ซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนการวัดผลและประเมินผลปลายภาคเรียนหรือปลายปีในภาคปฏิบัติ ครูจะประเมินผลด้วยวิธีการคาดคะเนตามการรับรู้ของตนเอง ส่วนภาคความรู้ขั้นเบ็ดเตล็ดจากกลุ่มโรงเรียน มีการดำเนินการสอบค่อนข้างเคร่งครัดด้วยการเปลี่ยนครูคุมสอบ ครูมีพฤติกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการนำข้อสอบมาสอน และมีการจัดที่นั่งสอบ ครูส่วนใหญ่ยอมรับผลการทดสอบเนื่องจากไม่มีผลกระทบต่อครูมากนัก เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่อยู่ในเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบ แต่มีครูบางคนปรับคะแนนให้สูงขึ้นเพื่อผลประโยชน์ในการทำผลงานวิชาการ โดยที่ครูใหญ่รับรู้ และยอมรับพฤติกรรม ด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะมีผลกระทบต่อครูใหญ่ในด้านประสิทธิภาพการบริหารงาน

สำหรับการประเมินผลปลายปีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการดำเนินงานร่วมกันในกลุ่มโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน จึงมีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้วยการตั้งเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ในการทดสอบภาคปฏิบัติไว้ 70% ของคะแนนเต็ม ส่วนการทดสอบภาคความรู้ดำเนินการอย่างเคร่งครัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงไม่เข้าผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากความรู้ความสามารถตามศักยภาพที่แท้จริง

ปัญหาและอุปสรรคของครูที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ มีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ สภาพการดำเนินงานภายในโรงเรียน การจัดการของครูใหญ่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และภาษาถิ่น แต่ประเด็นสำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวครูสอน โดยครูทุกคนยอมรับว่าไม่ได้ทำการสอนให้เต็มความสามารถ เต็มเวลาและเต็มหลักสูตร

ในด้านเจตคติของครูที่มีต่อครูใหญ่ ครูมีเจตคติต่อครูใหญ่น่าพอใจ ในด้านการสร้างความสัมพันธ์ การให้ความช่วยเหลือและการไม่เคร่งครัดในเรื่องระเบียบวินัย ส่วนเจตคติในแง่ลบครูมีความเห็นว่า ครูใหญ่มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี มีภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตย เลือกปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา บริหารงานโดยอิงอำนาจจากประธานกลุ่ม ดำเนินงานโดยขาดการติดตาม ประเมินผลและขาดการวางแผนที่ดี

การที่ครูมีเจตคติในแง่ลบต่อการจัดการของครูใหญ่ ทำให้นักเรียนมีผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูใหญ่ โดยเฉพาะเจตคติในด้านการเลือกปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีผลกระทบถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู และการที่ครูไม่ยอมรับผลการพิจารณาความดี

ความชอบของครูใหญ่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความแตกแยก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานด้อยประสิทธิภาพ

5. ด้านนักเรียนและผู้ปกครอง

5.1 ด้านนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับผลการเรียน 0, 1 และ 2 ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของนักเรียน ในทัศนะของครูใหญ่ ครูและผู้ปกครองเห็นว่ายังไม่น่าพอใจ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ

สำหรับผลกระทบต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่เกิดจากตัวนักเรียน ได้แก่

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนแบบไม่ตั้งใจเรียน มักทำกิจกรรมอื่นในระหว่างเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่ไม่เฝ้าระวัง และการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. นักเรียนขาดเรียนมาก สาเหตุที่ทำให้ขาดเรียน ได้แก่ ต้องช่วยผู้ปกครองทำงาน อยู่ร่วมงานประเพณี เกิดการเจ็บป่วย และไม่ยอมมาโรงเรียน
3. ประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพไม่แข็งแรงและมีภาวะโภชนาการบกพร่อง
4. ภาษาถิ่นเขมรที่นักเรียนใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนภาษาไทย และมีผลกระทบไปถึงกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ
5. ระดับสติปัญญาต่ำ ซึ่งครูมีความเห็นว่า เป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากพ่อ แม่ ที่มีสายเลือดใกล้ชิด
6. เจตคติต่อครู โรงเรียนและการศึกษา นักเรียนมีเจตคติในแง่บวกต่อครูโดยมีความเห็นว่าครูใจดี ส่วนในการสอนของครูเป็นเจตคติ ในแง่ลบด้วยไม่ชอบการสอนของครู สำหรับเจตคติต่อโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการมาโรงเรียนเพื่อมาเล่นกับเพื่อนมากกว่าต้องการมาเพื่อศึกษาหาความรู้ ส่วนเจตคติต่อการศึกษา นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษามีความต้องการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

5.2 ด้านผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
ของนักเรียน มีดังนี้

1. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีการศึกษา ระดับการศึกษาภาคบังคับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้มีผลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของนักเรียน เพียงแค่การศึกษาภาคบังคับและประกอบอาชีพการทำนา เช่นเดียวกับตน อีกทั้งยังมีผลทำให้ผู้ปกครอง ไม่สามารถสอนการบ้านหรือให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียนได้
2. สภาพความยากจนของครอบครัว ผู้ปกครองประกอบอาชีพหลักในการทำนา มีรายได้ไม่แน่นอน อีกทั้งยังมีภาระหนี้สินทำให้ต้องดิ้นรนทำมาหากินมีผลต่อการกวดขันดูแลเอาใจใส่นักเรียน โดยเฉพาะการทำให้นักเรียนได้ศึกษาต่อหลังจบการศึกษา
3. ผู้ปกครองให้การกวดขันดูแล เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียนไม่มากนัก มีเพียงการบอกให้อ่านหนังสือเป็นครั้งคราว ซึ่งมีความสัมพันธ์และเป็นผลมาจากระดับการศึกษาและฐานะของผู้ปกครอง สาเหตุอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การที่ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียน เป็นผลมาจากการที่ครูไม่ได้ชี้แจงทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง
4. สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวขาดความอบอุ่น จากตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาพบว่า นักเรียนประสบปัญหาครอบครัวแตกแยกและถูกผู้เป็นมารดาดูต่ำ เมียนตัวอย่างรุนแรง ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจและการเรียนรู้ของนักเรียน
5. ในด้านเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา ผู้ปกครองมีความสนใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน และการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของครู แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับหนึ่ง แต่มีตัวแปรอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจไม่ส่งนักเรียนให้ศึกษาต่อ ได้แก่ ความยากจน ความต้องการใช้แรงงาน ผู้ปกครองมีความเห็นว่าบุตรของตนมีระดับสติปัญญาต่ำ ไม่เหมาะสมกับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีแรงจูงใจที่จะให้นักเรียนประกอบอาชีพมากกว่า และสภาพปัญหาจากการคมนาคมที่มีความลำบาก

สภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และสภาพการดำเนินชีวิตของนักเรียนและผู้ปกครองอย่างมาก จะเห็นได้จากสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว พฤติกรรมเกี่ยวกับการไม่รักษาสุขภาพอนามัย การบริโภคอาหารไม่ถูกหลัก

โภชนาการ ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ การซื้อหวยใต้ดิน พฤติกรรมการดื่มสุรา พฤติกรรมในการจัดงานประเพณี กินฐานะ ค่านิยมในการให้ส่งเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงาน มากกว่าการให้เด็กได้ศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็น ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา

อภิปรายผล

จากการที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศจบการศึกษาภาคบังคับ โรงเรียน ประถมศึกษาจึงเป็นสถาบันที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติ ให้มีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานเพียงพอที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข โรงเรียน ประถมศึกษา จึงควรมีลักษณะที่ดีเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบุคลากรในโรงเรียน สามารถ ดำเนินงานให้เป็นแหล่งวิชาที่สามารถสนองความต้องการทางวิชาการแก่ผู้เรียนได้ โดยที่ เยาวชนของชาติได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ดังนั้นคุณภาพของประชากร จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพการดำเนินงานการศึกษาของโรงเรียนเป็นสำคัญ ในด้านคุณภาพของ โรงเรียนมีหน่วยงานและนักการศึกษาหลายท่านที่ทำการวิจัยพบว่า คุณภาพของโรงเรียน ประถมศึกษายังไม่น่าพอใจ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักเรียน จากรายงานฉบับสังเคราะห์เรื่องการวิจัย และการประเมินผลคุณภาพโรงเรียน ประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) พบว่า สภาพปัญหา ด้านคุณภาพมีปัญหาที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ปัญหาด้านการเรียนการสอน ปัญหาด้านการบริหาร และการจัดการ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนยังไม่บรรลุผล ตามความต้องการของหลักสูตร ซึ่งนับว่าก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติ หาก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศด้วยคุณภาพ ย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา

จากการศึกษาพบประเด็นที่สำคัญ ๆ หลายประการที่แสดงให้เห็นว่าสภาพการ ดำเนินงานของบุคลากรในโรงเรียน มีค่าเป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ ทั้งที่ปัจจัยด้าน โรงเรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ จำนวนบุคลากรและงบประมาณ ที่ เอื้อต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ แต่นักเรียนกลับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สอดคล้อง กับสภาพความพร้อมที่มี

เมื่อพิจารณาจากสภาพการดำเนินงานของบุคลากรในโรงเรียนได้แก่ ครูใหญ่ และครู จะพบว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นบุคลากรที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อตัวนักเรียน ซึ่ง ชีรยุทธ เสวีวงศ์ ณ อยุธยา (2531) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครู สรุปได้ว่า ครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและพัฒนาประเทศชาติ เป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการศึกษาอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังค่านิยม เจตคติ ตลอดจนความสำนึกทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองให้แก่เด็กและประชาชนมากที่สุด ดังนั้น การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ประเด็นที่สำคัญที่สุดจึงเป็นผลมาจากพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการปฏิบัติการสอนของครู ไม่เป็นไปตามบทบาทและหน้าที่

ในด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้เวลาของครู ใจทิพย์ เข็้อรัตนพงษ์ (2530) ได้สังเคราะห์องค์กำหนดประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่า การใช้เวลาของครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ การใช้เวลาตรวจงานมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่มีครูใช้เวลาในการสอนและตรวจงานมากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังนั้นการที่ครูทำการสอนไม่เต็มเวลา โดยใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกห้องเรียน ได้แก่ การปฏิบัติงานในกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน การจับกลุ่มสนทนา การนอนหลับ การปฏิบัติงานธุรการประจำชั้น และการรับรองคณะกรรมการที่มาตรวจเยี่ยม การนำเวลาส่วนใหญ่ไปใช้ในงานที่มีไม่เกี่ยวข้องกับการสอน จึงเกิดผลเสียหายต่อการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับความรู้เต็มตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และนำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลการวิจัยต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2530 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) พบว่าการใช้เวลาในการปฏิบัติงานของครู เป็นตัวแปรด้านกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กล่าวคือ ครูมีใช้เวลาในการสอนไม่เต็มที่ นักเรียนจึงมีเวลาในการเรียนรู้ลดลงกว่าที่ควร นอกจากนี้รายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) พบว่าครูมีการนำเวลาไปใช้แล้วงานส่วนตัวอื่น ๆ เช่น ประกอบอาชีพรอง พุดคุยกันเอง อ่านหนังสือพิมพ์ เมา และ เลี้ยงลูก

จากการที่ครูใช้เวลาในการสอนไม่เต็มที่ มีผลให้เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียนน้อยลง ซึ่งส่งผลถึงความสามารถทางวิชาการของนักเรียน นั่นคือเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่

นำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียน

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ พฤติกรรมการสอนของครู มีนักการศึกษาหลายท่าน อาทิ พันัส หันนาคินทร์ (2524) พยุงศักดิ์ สนเทศ (2531) และภิญโญ สาธร (2522) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สรุปได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี เป็นผู้ทำแผนการศึกษาแห่งชาติดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ พฤติกรรมการสอนของครูหรือวิธีการสอนของครูมีความสำคัญยิ่งกว่าเนื้อหา หรือความรู้ที่ต้องสอน ทั้งนี้เพราะครูต้องรู้จักวิธีการสอนที่ดีและมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความพอใจ รักใคร่ และ สรัทธาในตัวครู อันจะเป็นผลทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็จะดีตามไปด้วย หากครูผู้สอนขาดความรู้ความสามารถ และมีพฤติกรรมการสอนที่ไม่เหมาะสม ก็เป็นการยากที่จะดำเนินการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งย่อมมีผลทำให้การศึกษาค่อยคุณภาพ จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู พบว่าครูทำการสอนตามความพอใจ มุ่งเน้นเป็นบางกลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์ และ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์พิเศษถูกละเลยนอกจากนี้ครูยังไม่ทำการสอนในวิชาที่ตนไม่ถนัดได้แก่ ดนตรี - นาฏศิลป์ ศิลปะ ละคร กอล์ฟ เนตรนารี ยูวกาชาต งานใบตอง ร้อยมาลัย แกะสลัก และงานบ้าน ซึ่งมีสาเหตุมาจากครูขาดทักษะการสอนในรายวิชาดังกล่าว และมีเวลาในการสอนไม่เพียงพอ จึงต้องทำการสอนอย่างรวบรัด การที่ครูทำการสอนไม่ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ เป็นผลทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถไม่เต็มหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นบางประการขาดหายไป เมื่อมีการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนจึงไม่ผ่านการทดสอบ นับว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับชูศักดิ์ แสนบุญญา (2534) กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนที่ครูรับผิดชอบสอนทุกวิชา สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. สอนไม่เต็มเวลา เพราะต้องสอนหลายวิชา เกิดความเมื่อยล้าและเบื่อหน่าย มักสั่งงานให้นักเรียนทำ และครูนั่งทำงานหรือหลับ บางครั้งนักเรียนได้เรียนเพียงคณิตศาสตร์ และภาษาไทย

2. ไม่ทำการสอนทุกวิชา เนื่องจากขาดทักษะจึงทำการสอนวิชาหลัก ๆ เช่น คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ส่วนวิชาอื่น ๆ จะให้นักเรียนทำงานมาส่ง มิได้จัดกิจกรรม ให้มีการวางแผน การวิเคราะห์ การอภิปราย เป็นผลให้เด็กขาดทักษะที่จำเป็นตามที่หลักสูตรกำหนด

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านครูที่พบว่า ครูส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ต่างสาขาวิชากัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ หากครูมีการพึ่งพาอาศัยกันในเรื่องวิชาการ อีกทั้งครูยังได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมาแล้ว ครูจึงควรที่จะมีทักษะการสอนบ้างตามสมควร และปัจจุบันมีสื่อการสอนมากมายที่สามารถช่วยแก้ปัญหาให้ครูได้ แต่ครูยังมีพฤติกรรมการสอนดังกล่าว ประเด็นปัญหาจึงอยู่ที่ตัวครูผู้สอนขาดความกระตือรือร้น และขาดความสนใจที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของตน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้ศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท กรณีศึกษารังเรียนในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในด้านทักษะการสอนนั้น ครูยังขาดทักษะในการปฏิบัติงานหลักคือการสอน ซึ่งเกิดจากการที่ครูไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงเทคนิคการสอนของตน ให้เด็กสนใจคงสอนเนื้อหาด้วยวิธีเดิม นั่นคือ สอนเลข และภาษาไทยเป็นหลัก มีวิชาอื่นน้อย

นอกจากประเด็นการที่ครูทำการสอนไม่ครบทุกกลุ่มประสบการณ์แล้ว ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมของครูในชั้นเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง ครูต้องเลือกใช้วิธีการสอนต่าง ๆ อย่างตรงจุดหมาย และเหมาะสมกับสภาพการเรียน (กรมวิชาการ, 2534) การที่ครูทำการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก และครูเป็นศูนย์กลางในทุกกลุ่มประสบการณ์มุ่งเน้นการสอนเนื้อหาวิชามากกว่าการปฏิบัติ การเรียนการสอนจึงไม่เป็นไปตามธรรมชาติของกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ นอกจากนี้มีการนำสื่อมาประกอบการสอนไม่มากนัก มักใช้หนังสือ แบบเรียน แบบฝึกหัด และหนังสือสำหรับทดสอบจุดประสงค์รายวิชาของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2523) ได้ทำการสำรวจสภาพการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2522 ตามโครงการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประถมศึกษาและหน่วยศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภาชี จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา (2528) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูประถมศึกษายังมีพฤติกรรมการสอนไม่สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตร กล่าวคือ ทำการสอนแบบบรรยายและครูเป็นศูนย์กลาง ครูบางส่วนไม่เข้าใจหลักสูตรจึงไม่สามารถแปลเจตนารมณ์ของหลักสูตรในเชิงปฏิบัติได้ มุ่งสอนแต่กลุ่มทักษะและไม่นิยมนำสื่อการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นเพียงบางกลุ่มประสบการณ์ ทำการสอนแบบบรรยาย และครูเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหาวิชามากกว่าการปฏิบัติ จึงไม่อาจนำไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งมีผลกระทบต่อนักเรียน คือ

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนแบบไม่ตั้งใจ มีการประกอบกิจกรรมอื่นในระหว่างเรียน ได้แก่ การพูดคุย เย้าแหย่เพื่อน ทำงานไม่เสร็จตามกำหนด การรับประทาน อาหาร และ การขาดเรียน ซึ่งครูใหญ่กล่าวว่ามีผลมาจากการสอนของครูไม่เข้าใจความสนใจ ไม่ใช้สื่อประกอบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ แสนปัญญา (2534) ที่กล่าวว่านักเรียนจะเบื่อหน่ายต่อการเรียนถ้าครูไม่มีเทคนิคการสอน หรือไม่มีจิตวิทยา จากการศึกษาพบว่าในด้านเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูนั้น นักเรียนไม่ชอบวิธีการสอนของครู โดยเฉพาะการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่ครูทำการสอนด้วยการจดเนื้อหาบนกระดาน แล้วให้นักเรียนลอกตาม ส่งผลให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียนและมีระดับผลการเรียน 0 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนตรี อนันตรักษ์ (2532) ที่พบว่านักเรียนไม่ชอบวิชาเกษตรเพราะครูทำการสอนโดยจดเนื้อหาบนกระดาน ให้นักเรียนลอกตาม

2. ความรู้ความสามารถของนักเรียนไม่เหมาะสมกับระดับชั้น พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ สอนด้วยการบอกให้จำมากกว่าการสอนให้คิด นักเรียนจึงไม่ได้ฝึกทักษะที่สำคัญ ได้แก่ การคิดเป็น ทำเป็น และ แก้ปัญหาเป็น นอกจากนี้ ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ครูมิได้แสดงบทบาทในการใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม ซึ่งกรมวิชาการ (2534) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่า ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนทำกิจกรรมโดยผ่านขั้นตอน กระบวนการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมและการจัดการ

ดังนั้น พฤติกรรมการสอนของครูจึงไม่อาจนำไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการ และเป็นสาเหตุที่สำคัญของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียน

ในแง่บรรยากาศในห้องเรียน วาสิ ธีระจิตร (2526) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดและปรับปรุงสภาพห้องเรียนว่า ให้ประโยชน์ต่อการสร้างบรรยากาศให้นักเรียนสนใจและอยากเรียน นอกจากนี้การจัดป้ายนิเทศ และจัดมุมความรู้ต่างๆในห้องเรียนยังช่วยสร้างประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จากการศึกษาที่พบว่า สภาพการจัดห้องเรียนของครูมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับการตรวจเยี่ยม โดยไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริง หลังการตรวจเยี่ยมครูจะเก็บวัสดุอุปกรณ์บางอย่างไว้ นักเรียนไม่มีโอกาสใช้ ป้ายนิเทศมีการจัดครั้งเดียวแล้วใช้ต่อเนื่องอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา จึงไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ทำการสอน บรรยากาศในการเรียนการสอนไม่เคร่งเครียด ครูสร้างบรรยากาศด้วยการเล่าเรื่องขำขัน และให้นักเรียนเปลี่ยนอิริยาบถ ส่วนการเสริมแรงมีน้อย บรรยากาศในการเรียนการสอนจึงไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจากการศึกษาของ มานะ อุณารัตน์ (2532) พบว่า บรรยากาศในห้องเรียนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นบรรยากาศเกี่ยวกับความตั้งใจเรียน ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถามของครู ความปรารถนาที่จะทราบคะแนนของตน ความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียน และระเบียบวินัย นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนนักเรียนที่เห็นด้วยในเรื่องสภาพบรรยากาศในห้องเรียนเป็นเชิงลบ ในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ดังนั้นบรรยากาศในห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จึงส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำได้เช่นกัน

ในแง่การวัดผลและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงานตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารและครูที่จะต้องทำการทดสอบ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียน คือ

1. จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน

2. ประเมินผลระหว่างภาค ถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

3. การประเมินผลปลายภาค จะต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

จากการศึกษาที่พบว่า ครูทำการวัดและประเมินผลไม่เป็นไปตามระเบียบและหลักการ มักไม่ทำการประเมินผลก่อนเรียน ทำให้ครูไม่ทราบพื้นฐานความรู้ของนักเรียน จึงทำการสอนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมากที่สุด นอกจากนี้ในการประเมินผลตามจุดประสงค์รายวิชาและการทดสอบภาคปฏิบัติ ครูประเมินผลด้วยวิธีการคาดคะเนตามการรับรู้ของตนเองจากการเรียนการสอน ส่วนการประเมินผลปลายภาคเรียนในภาคความรู้ นั้น ใช้แบบทดสอบการประเมินผลของครูจึงไม่เป็นไปตามหลักการของการประเมินผล ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนและไม่ครอบคลุมความรู้ความสามารถในทุกด้าน โดยเฉพาะการไม่นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยการสอนซ่อมเสริม การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า มีเพียงการจัดที่นั่งแถวหน้าและให้เด็กเก่งสอนเด็กอ่อน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จึงไม่ได้รับการช่วยเหลือ ให้มีศักยภาพในการเรียนเท่าเทียมกับคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนตรี อนันตรักษ์ (2532) ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาเฉพาะกรณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า สภาพการประเมินผลไม่สอดคล้องกับหลักการของการประเมินผลการเรียน เพราะไม่ได้มุ่งประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น แต่เป็นการประเมินเพื่อให้ผู้บริหารตรวจสอบในด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการทดสอบนั้น ยังขาดระบบและวิธีการในการดำเนินการสอบที่ดี นอกจากนี้การที่รัฐมีพฤติกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะการปรับคะแนนให้สูงขึ้น อีกทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนก็มีพฤติกรรมนี้เช่นกัน คะแนนที่ได้จากการประเมินผลจึงไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง ความรู้ความสามารถตามศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียน

ดังนั้นปัจจัยด้านครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ พฤติกรรมในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติ การสอนของครูมีผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ในการดำเนินงานของครูมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลายประการ ได้แก่ มีการใช้เวลานอกห้องเรียนมาก ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ปฏิบัติงานธุรการไม่เป็นปัจจุบัน

ไม่ต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริง ทั้งที่ในการดำเนินงานของครูจะมีครูใหญ่ คณะกรรมการระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับอำเภอคอยดูแล ควบคุม ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะครูใหญ่ที่มีหน้าที่โดยตรง แต่พฤติกรรมของครูยังมีลักษณะเช่นเดิม และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมของโรงเรียน ปัจจัยที่ควรพิจารณาคือปัจจัยด้านครูใหญ่

บันทึก พทกษะวัน (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูใหญ่ไว้ว่า ครูใหญ่เป็นผู้นำของคณะครู เป็นผู้ที่มีความสำคัญเปรียบเสมือนกับต้นเรือที่จะนำเรือให้เดินถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ ลูกเรือจะต้องปฏิบัติตามภารกิจ ตามที่กัปตันเรือมอบหมายอย่างทั่วหน้า การฟันฝ่าอุปสรรคขึ้นอยู่กับกลวิธีที่กัปตันจะวางแผนหลบหลีก เลือกทางเดินเรือให้รอดพ้นจากอันตราย นำเรือไปยังจุดหมายให้ได้ ดังนั้นครูใหญ่จึงเป็นบุคคลสำคัญ เป็นผู้กำหนดทิศทางของโรงเรียนว่าจะเจริญก้าวหน้ามากน้อย หรือเสื่อมทรามเพียงใด ดังนั้น การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่เป็นผลมาจากปัจจัยด้านครูย่อมเป็นผลมาจากการดำเนินงานของครูใหญ่ คือ พฤติกรรมการบริหารที่มีผลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของครู

จากการที่ครูใหญ่มีทรัพยากรในการบริหารอย่างเพียงพอทั้งในด้านอาคารสถานที่ จำนวนบุคลากร และงบประมาณ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากชุมชนด้วยดี แต่การดำเนินงานของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างล้มเหลว จะเห็นได้จากโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน ที่มีการดำเนินการแบบไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของโรงเรียน อยู่ในระดับที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมของโรงเรียน สาเหตุสำคัญจึงเป็นผลมาจากการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพของครูใหญ่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอแนวคิดและหลักในการบริหารโรงเรียนไว้ว่า ประสิทธิภาพในการบริหารคือความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน จนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องอาศัยงานบริหารทั้ง 6 งาน ประกอบกันโดยมีงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุด จากการที่ครูใหญ่มีการดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียนทั้ง 6 งาน ได้แก่ งานด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านธุรการและการเงิน ด้านกิจการนักเรียน ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยให้ความสำคัญและใช้เวลาในการปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียน ในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมากกว่างานด้านวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักและเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน จึง

ส่งผลงานด้านวิชาการต่อคุณภาพ อีกทั้งการดำเนินงานด้านวิชาการของครูใหญ่ ไม่มีการติดตาม ประเมินผล หรือให้การนิเทศการเรียนการสอนของครูในห้องเรียน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู มุ่งเน้นการตรวจเอกสารหลักฐานการปฏิบัติมากกว่าการตรวจสอบการปฏิบัติจริง ด้วยการนิเทศภายใน ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากกระบวนการนิเทศจากภายนอกทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับอำเภอ ที่ทำการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูจากเอกสารที่เป็นหลักฐานการปฏิบัติ โดยไม่ได้ให้การนิเทศในเชิงวิชาการ จึงส่งผลให้ครูใหญ่มุ่งควบคุม กากำกับให้ครูจัดทำเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตน และส่งผลให้ครูมุ่งจัดทำเอกสารเพื่อผลในการพิจารณาความดีความชอบ นอกจากนี้การนิเทศจากภายนอกเป็นการนิเทศที่บอกให้ทราบถึงกำหนดเวลาและรายการประเมิน สภาพที่พบจึงเป็นสภาพที่ได้รับการปรุงแต่งโดยไม่ได้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริง พฤติกรรมการสอนของครูจึงไม่ได้รับการปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งผลการศึกษาคัดกรองกับรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปัจจัยด้านครูใหญ่พบว่า

1. ครูใหญ่มีทักษะและความสามารถทางวิชาการไม่พอ ทักษะที่ครูใหญ่น้อยคือการให้คำแนะนำทางวิชาการแก่ครู และการจัดวางตัวครูให้เหมาะสมกับชั้นเรียนที่ครูต้องเป็นครูประจำชั้น ไม่ติดตามผลการเรียนการสอน ประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการย่อย และให้ความสำคัญแก่งานเอกสารและงานธุรการเป็นอันดับต้น
2. ครูใหญ่ไม่ได้ควบคุมการปฏิบัติงานของครูอย่างจริงจัง การติดตามส่วนใหญ่เป็นเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่ามีศิษย์เปรียบเท่านั้น
3. ในด้านความรับผิดชอบของครูใหญ่ มีการเลือกลักษณะงานที่ง่ายและมีความเสี่ยงน้อยเป็นหลักในการปฏิบัติงานมุ่งแต่จะหาข้อสรุปประสงฆ์เฉพาะหน้า ไม่สนใจคุณภาพของนักเรียน:

และจากรายงานการสัมมนาผลการวิจัย โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาปี 2525 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525) ซึ่งเป็นผลการวิจัยของจังหวัดต่าง ๆ ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คุณภาพการศึกษาต่ำที่เกิดจากปัจจัยด้านครูใหญ่ คือ ผู้บริหารไม่สนใจที่จะบริหารงานวิชาการอย่างจริงจัง และขาดการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ

จะเห็นได้ว่าคุณภาพของโรงเรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านครูใหญ่ ในด้านการบริหารงาน วิชาการเป็นสำคัญ การที่ครูใหญ่ให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านวิชาการเป็นอันดับรอง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทางหน่วยงานวิชาการต้องคุณภาพและเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ของนักเรียน

ในด้านพฤติกรรมกรรมการดำเนินงานของครูใหญ่ จากการศึกษาพบว่าครูใหญ่มีการใช้เวลาในการปฏิบัติภารกิจนอกโรงเรียนมาก ใช้เวลาในการปฏิบัติงานไปประกอบกิจส่วนตัว การสนทนากับครู ดือนรับแขกผู้ที่มาเยี่ยมเยียน และปฏิบัติงานในสิ่งที่สามารถมอบหมายให้ แก่ผู้อื่นได้ ทำให้เกิดผลเสียหายต่อการดำเนินงานภายในโรงเรียน เพราะไม่มีผู้อยู่ควบคุม ำให้ครูน้อยปฏิบัติหน้าที่ และช่วยแก้ปัญหา หรือให้ความช่วยเหลือ ทำให้คุณภาพของโรงเรียน ลดลง นอกจากนี้การที่ครูใหญ่ใช้เวลาในการปฏิบัติงานไปประกอบกิจส่วนตัว เป็นพฤติกรรม ที่เป็นแบบอย่างไม่ดีแก่ครู เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของครูใหญ่ขึ้น ทำให้ครูใช้เวลาใน การปฏิบัติงานไปประกอบกิจกรรมอื่นที่มีเชิงการสอนบ้าง เช่น นอนหลับ การมาสายและกลับ ก่อน ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าว หลังจากถูกครูใหญ่ตำหนิ เรื่องการนอนหลับว่า...ที่ครูใหญ่ยัง เอาเวลาไปทำงานส่วนตัวได้... ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2531) ในปัจจัยด้านครูใหญ่ ในการปฏิบัติงานของครูใหญ่ชั้น ครูใหญ่มี เวลาไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในโรงเรียนเพราะมีกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งที่เป็นงานใน หน้าที่โดยตรง และงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษโดยตำแหน่ง สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ระบุสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษายังไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ไม่สามารถคงสภาพการอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณ ได้ ทั้งที่รัฐได้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ไปเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เกิดจากผู้บริหารเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษา การที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนมาก เกินความจำเป็น ทำให้การนิเทศ การกำกับดูแลครูในโรงเรียน ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่ในการให้การนิเทศกำกับดูแลครูในโรงเรียน จึงมีผลต่อคุณภาพของโรงเรียน การที่โรงเรียนมีการดำเนินงานตามแผนบริหารงาน ไม่ ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร บางโครงการมีการดำเนินงานแบบไม่ต่อเนื่อง บางโครงการไม่มี การดำเนินงาน จึงเป็นผลมาจากการบริหารงานของครูใหญ่ที่ขาดประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติ งานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ทั้งศาสตร์

และศิลปทางด้านการบริหารการศึกษาจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารโดยอาศัยกระบวนการบริหาร ดังที่ สุรัสวดี ศิลปนันต์ (2523) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าทำงานและกระบวนการบริหารการศึกษา จะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้บริหารมีได้นำกระบวนการบริหารมาใช้ ย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นเสมอ และจะประสบผลสำเร็จได้ยาก ประเด็นที่สำคัญคือ สภาพการดำเนินงานด้านการบริหารงานของครูใหญ่ ในด้านการวางแผน การที่แผนบริหารของโรงเรียนมิได้เกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง หากแต่เกิดจากการลอกเลียนแบบ แล้วจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อเป็นหลักฐานการปฏิบัติไว้ต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่มีการประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา นอกจากนี้ยังไม่มีการวางแผนการปฏิบัติงานแต่ละวัน มีการปฏิบัติไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างขาดการเตรียมการล่วงหน้าให้มีความพร้อม เมื่อการดำเนินงานขาดการวางแผนที่ดี ย่อมส่งผลให้โรงเรียนโดยคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ในปัจจุบันด้านครูใหญ่พบว่า ครูใหญ่ไม่มีการวางแผนอย่างจริงจัง มีการวางแผนในระยะสั้น เป็นแผนการปฏิบัติงานใน 1 ปี และครูใหญ่ไม่ได้เตรียมหาตนเองสามารถวางแผนงานอย่างจริงจังได้ มักจะเน้นปัจจุบัน โดยมีแผนเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่เป็นขั้นเป็นอัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ระบุปัญหาเกี่ยวกับแผนบริหารงานของโรงเรียนที่เกิดจากผู้บริหารโรงเรียนว่ามีสาเหตุมาจาก ผู้บริหารส่วนมากปฏิบัติงานโดยไม่ได้วางแผน และที่มีการวางแผนก็มักจะไม่ปฏิบัติตามแผนมากนัก ทำให้การบริหารงานไม่มีกรอบแนวทางที่แน่นอน เป็นเพียงปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามปกติเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถ และไม่เห็นความสำคัญของการวางแผน และสมพงษ์ จิตระดับ (2531) กล่าวว่า การบริหารและการจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขาดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน อันเป็นลักษณะการดำเนินงานแบบตามสบาย ไม่เห็นเรื่องใดหรือสนองตอบปัญหาความต้องการที่มีอยู่ การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่ลงไปสู่โรงเรียนส่วนใหญ่มิเป็นสิ่งที่ดีและควรทำ แต่มีมากเกินไปขาดการยอมรับกัน และไม่สามารถปฏิบัติให้ดีได้ครบตามความต้องการ

ดังนั้นสภาพการดำเนินงานของครูใหญ่ที่ขาดการวางแผนที่ดี จึงนำไปสู่ความล้มเหลวของการดำเนินงาน แต่การดำเนินงานครูใหญ่จะกระทำตามลัทธิไม่ได้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ครูและนักการศึกษา จากการศึกษาที่พบว่า โรงเรียนมีสภาพความพร้อมในด้านจำนวนบุคลากร โดยเฉพาะครูมีภาวะ

รับผิดชอบนักเรียนในอัตราส่วน 1:13 คน และมีงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนในสัดส่วนที่เท่ากัน แต่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่น่าพอใจ ครูมีการดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่อง และมีการไม่ปฏิบัติตามที่ตัวเองรับผิดชอบ ซึ่งมีผลมาจากพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของครูใหญ่ การที่การจัดองค์การกับการจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่มีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ แต่มีการมอบหมายงานไม่ตรงกับหน้าที่ โดยครูใหญ่ใช้ดุลยพินิจของตนเองในการพิจารณา จะเห็นได้ว่ากระบวนการทั้งสองขัดแย้งกัน ไม่สามารถผสมผสานกันได้ จึงก่อให้เกิดความคับข้องใจ ผู้ทำงานไม่มีความสุขในหน่วยงาน เป็นผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีผสมผสานในองค์การของ เบคเก และอาจิริส Bakke and Argyris (อ้างถึงใน นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2523) อีกประการหนึ่งที่ทำให้ครูเกิดความคับข้องใจในการปฏิบัติงาน คือ การตัดสินใจสั่งการของครูใหญ่ที่อยู่บนพื้นฐานความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ การที่ครูมีส่วนร่วมโยยทำให้ครูไม่เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของหน่วยงานและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานอย่างขาดความกระตือรือร้น มีการปฏิบัติเฉพาะงานที่ครูใหญ่สั่งการ การปฏิบัติงานจึงเกิดภาวะเงียบเฉย ไม่มีการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะดำเนินงานสิ่งใดให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน ประกอบกับการที่ครูใหญ่ให้ความสำคัญในการควบคุมการดำเนินงาน และการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูไม่มากเท่าที่ควร การควบคุมท้ออย่างไม่จริงจังและไม่สม่ำเสมอ เข้มงวดและปล่อยปละละเลยในพฤติกรรมเดียวกันกับครูบางคน ส่งผลให้ครูมีเจตคติต่อครูใหญ่ว่ามีพฤติกรรมเลือกปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชา ก่อให้เกิดความคับข้องใจแก่ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ครูไม่ยอมรับผลการพิจารณาความดีความชอบของครูใหญ่ ก่อให้เกิดความแตกแยกมีผลกระทบต่อสภาพขวัญและกำลังใจของครูเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานด้วยความย่อหย่อน มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ ตัวอย่างได้แก่ การละเลยเพิกเฉยต่องานที่ไม่ได้รับมอบหมายโดยตรง มีการจับกลุ่มสนทนาเกี่ยวกับความคับข้องใจที่เกิดจากการบริหารงานของครูใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศรี พานิชางค์ (2531) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตามการรับรู้ของตนเอง พบว่าสาเหตุของการไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณคือ ขาดขวัญและกำลังใจ และเกิดจากความบกพร่องของผู้บังคับบัญชา

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของครูใหญ่ ส่งผลในแง่ลบต่อพฤติกรรม การปฏิบัติงานของครู จากสภาพการบริหารงานของครูใหญ่ แสดงให้เห็นว่าครูใหญ่มีภาวะผู้นำ

แบบอัตโนมัติโดยร่วมกับภาวะผู้นำแบบตามสบาย ซึ่ง นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2523) กล่าวว่า ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้สั่งงานเฉียบขาด ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ด้วยกันก็มักปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานกันไปตามใจชอบ ไม่มีการนิเทศตรวจตราติดตามผลงาน ถ้าลูกน้องดีงานก็อาจดีได้ ถ้าลูกน้องไม่ดีงานก็เสีย และทำงานกันไปวัน ๆ หนึ่ง การที่ครูใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาบุคลากรและสร้างแรงจูงใจด้วยการสร้างความคุ้นเคย ให้ความเป็นกันเองและให้ความช่วยเหลือแก่ครูนั้น จึงไม่เกิดผลในแง่บวกมากนัก เนื่องจากครูอยู่ในสภาพที่ขาดขวัญและกำลังใจ ซึ่ง ประดิษฐ์ จิระเดชประไพ (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบองค์ประกอบของโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่าครูในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงกว่า ครูในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำทุกด้าน คือ สภาพโรงเรียน การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน การร่วมปฏิบัติงานของครู และการปฏิบัติงานของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุมพล วิเชียรศิลป์ (2527) ได้ศึกษารูปแบบการกระจายดัชนีคุณภาพการศึกษาและดัชนีคุณภาพการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาคุณภาพการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสาเหตุหนึ่งคือ ครูขาดขวัญและกำลังใจ

ดังนั้นพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของครูใหญ่จึงมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู การที่ครูอยู่ในสภาพขาดขวัญและกำลังใจ ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย มองไม่เห็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านครูใหญ่จึงมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียน โดยผ่านปัจจัยด้านครู

ปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่เป็นสาเหตุการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียน คือ ปัจจัยด้านนักเรียนและผู้ปกครอง การที่นักเรียนมีความรู้ความสามารถไม่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีพฤติกรรมกรรมแบบไม่ตั้งใจ และมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เป็นผลมาจากการดำเนินงานของครูที่ไม่เป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ ส่วนปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดจากภาษาถิ่นเขมร การขาดเรียน สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง เนื่องจากภาวะโภชนาการบกพร่อง สภาพครอบครัวขาดความอบอุ่น ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่สามารถให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาการเรียนของบุตรได้ และการที่ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับจากรายงานการวิจัยในโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อ

พัฒนาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ (2526) พบว่าปัญหาทางการศึกษาในด้านนักเรียนและผู้ปกครองคือ นักเรียนมี
ความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่ำกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของคะแนนเต็ม ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

1. การคมนาคมไม่สะดวก นักเรียนใช้เวลาในการเดินทางมาก
  2. ประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของจังหวัดใช้ภาษาอื่น ได้แก่ เขมร ลาว และ
ส่วย บางอำเภอใช้ภาษาอื่นร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด
  3. สภาพสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัยไม่เอื้ออำนวย
  4. ผู้ปกครองไม่สนับสนุนเพราะต้องการใช้แรงงานและขาดแคลนทรัพยากร
- จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาที่เกิดจากนักเรียนและผู้ปกครอง มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำของนักเรียนและการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสภาพ
ปัญหาที่เรื้อรังและแก้ไขได้ยาก ได้แก่ สภาพการคมนาคม สภาพสังคมและเศรษฐกิจ แต่
สภาพปัญหาบางประการโรงเรียนน่าจะเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขได้

จากการศึกษาที่พบว่าผู้ปกครองและชุมชนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน
ของโรงเรียนเป็นอย่างดี แต่ความร่วมมือในด้านวิชาการอยู่ในระดับต่ำ โรงเรียนจึงน่าจะใช้
ประโยชน์จากการที่ชุมชนมีพื้นฐานของการร่วมมือที่ดีอยู่แล้ว ในการสร้างให้เกิดความร่วมมือ
ในด้านวิชาการ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการศึกษา ซึ่งส่ง
ผลที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะบ้านเป็นสถานที่เด็กจะได้รับแรงจูงใจ
ในการเรียนที่ประสบความสำเร็จ ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนเด็กแต่ละคนให้มีต่อการพัฒนาการ
ศึกษาและวัฒนธรรม เด็กแต่ละคนไม่สามารถทำให้ตัวเองบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและ
มีพัฒนาการส่วนบุคคลตามลำพังได้ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้ปกครอง
โดยการติดตามงานและกิจกรรมที่โรงเรียนมอบให้นักเรียนทำ

จากการศึกษาที่พบว่า
ผู้ปกครองมีความสนใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน แต่ไม่สามารถให้การช่วยเหลือ
เกี่ยวกับปัญหาทางการเรียนของนักเรียนได้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากระดับการศึกษา และ
ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง แต่ส่วนหนึ่งมาจากการขาดการชี้แจงจากครู ให้ผู้ปกครอง
ได้ทราบถึงปัญหาข้อบกพร่อง และวิธีการให้ความช่วยเหลือและการกวดขันดูแลเกี่ยวกับเรื่อง
การเรียนของนักเรียน การประสานสัมพันธ์ในเชิงวิชาการระหว่างโรงเรียนกับบ้านจึงขาด
หายไป หากโรงเรียนมีการดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะครูมีการพบปะ
กับผู้ปกครองด้วยการเยี่ยมบ้านนักเรียน จะช่วยแก้ปัญหาการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนตำราได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังจะช่วยปลูกฝังให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษาอีกด้วย

สภาพการดำเนินชีวิตของนักเรียนและผู้ปกครองเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตำราของนักเรียน จากการศึกษาที่พบว่าวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีอิทธิพลต่อสภาพการดำเนินชีวิตในครอบครัวของคนในสังคม ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย พฤติกรรมการบริโภค ภาษาถิ่นเขมรที่ใช้เป็นภาษาพูด ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ค่านิยมและแรงจูงใจในการส่งเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงาน หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ นับเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงานในโรงเรียน

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากการที่โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะความสัมพันธ์ส่วนบุคคล มากกว่าความสัมพันธ์ในเชิงวิชาการ การจัดการเรียนการสอนของครู ไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สภาพสังคมระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีความแตกต่างกัน การนำความรู้จากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันมีไม่มากนัก โรงเรียนและชุมชนจึงอยู่ร่วมกันอย่างแบ่งแยก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนจะแยกออกจากกันได้ จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โรงเรียนจะดำเนินงานไปตามสภาพอย่างโดดเดี่ยว โดยมิคำนึงถึงสถานการณ์ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะชีวิตของนักเรียนย่อมผูกพันอยู่กับวัฒนธรรม พื้นเพความเป็นอยู่ของผู้ปกครองนักเรียนอย่างซับซ้อน ฉะนั้นโรงเรียนที่ดีย่อมาที่วิชาความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติที่ดี ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตในชุมชนได้ในอัตราที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์ (อ้างถึงใน กิติมา ปริศิตติก, 2532) ที่กล่าวว่า โรงเรียนกับชุมชนต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมในชุมชน โดยชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียน สภาพการอยู่ร่วมกันจึงต้องมีความกลมกลืนที่สามารถบูรณาการสภาพสังคมระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยเฉพาะในด้านเจตคติ ถ้ามีเจตคติที่ดีต่อกันก็จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือและความสำเร็จในการดำเนินงาน นั่นคือเกิดผลที่ดีต่อนักเรียนและงานทางตรงกันข้าม ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งจะเกิดผลอันแง่ลบต่อนักเรียน

การที่ชุมชนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี แต่สภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา แสดงให้เห็นว่า

โรงเรียนมิได้แสดงบทบาทและหน้าที่ ในฐานะที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม และการให้บริการแก่ชุมชน ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์ (2531) กล่าวว่าโรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันที่ถ่ายทอด วัฒนธรรมจะต้องพิจารณาคัดเลือกและปรับปรุงวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียน สำหรับการให้บริการชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนสุขภาพอนามัย โรงเรียนจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน แล้วยังต้องให้ความรู้เหล่านี้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาต่างๆให้ชุมชน เช่น ปัญหาความยากจนและ ปัญหาสุขภาพอนามัย

การที่โรงเรียนมีการดำเนินงานในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่ง สอดคล้องกับการประกอบอาชีพของคนในชุมชน จึงเอื้อต่อการให้บริการความรู้เกี่ยวกับอาชีพ แก่ชุมชนได้ แต่การดำเนินงานของโรงเรียนมิได้มีการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่ หรือ เทคโนโลยีมาใช้ จึงเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนไม่มากนัก ในการนำไปใช้ ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน จากพื้นฐานของชุมชนที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนอยู่ในระดับดี และให้ความสนใจในการดำเนินงานด้านการ ศึกษาของโรงเรียน หากโรงเรียนมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ชี้แจงและเข้าไปมีบทบาท ในชุมชนด้วยการบูรณาการสภาพสังคมให้เป็นเนื้อเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยเฉพาะจะสามารถช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมความ เชื่อ ค่านิยมของคนในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์เจตคติของคนใน ชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและการศึกษาให้เป็นไปในทางที่ดี สภาพการดำเนิน ชีวิตของคนในชุมชน ย่อมจะไม่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำๆของนักเรียน โรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ จำนวน บุคลากรและงบประมาณ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานองค์การ ต่างประเทศ และชุมชนเป็นอย่างดี แต่นักเรียนกลับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สอดคล้องกับ สภาพความพร้อมที่มี ทรัพยากรที่โรงเรียนมียังขาดการจัดการที่ดีจากครูใหญ่ ครูยังมี พฤติกรรมการทำงานที่ไม่ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สภาพการดำเนิน

ชีวิตของนักเรียนและผู้ปกครอง ยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นปัจจัยแต่ละด้านจึงควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัดในระดับจังหวัด ควรมีการดำเนินการควบคุมการปฏิบัติงานที่ถึงในระดับโรงเรียน โดยการตรวจเยี่ยมโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนมีการดำเนินงาน และปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน
2. หน่วยงานต้นสังกัดในระดับอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน ควรปรับเปลี่ยนระบบการนิเทศ จากการตรวจเอกสารที่เป็นหลักฐานการปฏิบัติ มาเป็นการตรวจประเมินผลการปฏิบัติงาน การปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการให้การนิเทศขั้นเรียน ด้วยการให้ความช่วยเหลือ และ แนะนำในเชิงวิชาการแก่ครู เพื่อให้สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ไม่ควรให้มีการนิเทศโดยบอกกำหนดล่วงหน้า เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอจะมีผลให้สภาพที่พบเห็นเป็นสภาพที่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง สามารถแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น
3. ในระดับโรงเรียนควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้บริหารโรงเรียนในทุก 4 ปี เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ ได้สับเปลี่ยนไปพัฒนาโรงเรียนอื่น และช่วยให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเอง เนื่องจากการโยกย้ายโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารต้องมีการปรับตัว และพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนในกรณีที่ผู้บริหารอยู่โรงเรียนนานเกินไป อาจสร้างปัญหาไว้กับโรงเรียนโดยไม่มีการแก้ไข การสับเปลี่ยนผู้บริหารจะช่วยแก้ปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขได้วิธีหนึ่ง
4. การดำเนินงานด้านการวางแผนของโรงเรียน ควรจัดให้มีการวางแผนบริหารงานร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและคณะครู อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน
5. การดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียน ผู้บริหารควรมีการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการบริหารงานด้านวิชาการเป็นหลัก ควรให้การนิเทศภายในแก่ครูในห้องเรียน เพื่อให้ครูเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติการสอน การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
6. ในการดำเนินงานด้านบริหารโรงเรียน ผู้บริหารควรดำเนินงานที่เป็นไป

ตามกระบวนการบริหาร และให้ความสนใจต่อสภาพขวัญและกำลังใจของครู โดยเฉพาะการพิจารณาความดีความชอบ ด้วยการยึดผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก

7. การดำเนินงานของโรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบ โดยเฉพาะครูควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อชี้แจงปัญหาและข้อบกพร่อง อีกทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือในทางวิชาการแก่โรงเรียน

8. พฤติกรรมการสอนของครู ควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย จัดกระบวนการเรียนการสอน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติแต่ละกลุ่มประสบการณ์ นำสื่อมาประกอบการสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดทักษะการสอน นอกจากนี้ควรทำการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบการ

9. โรงเรียนควรเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชนในด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม และให้บริการแก่ชุมชน ในด้านความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และสุขภาพอนามัย จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับความยากจน สุขภาพอนามัย ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมบางประการที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่น และศึกษาปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เปรียบเทียบกับการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย